

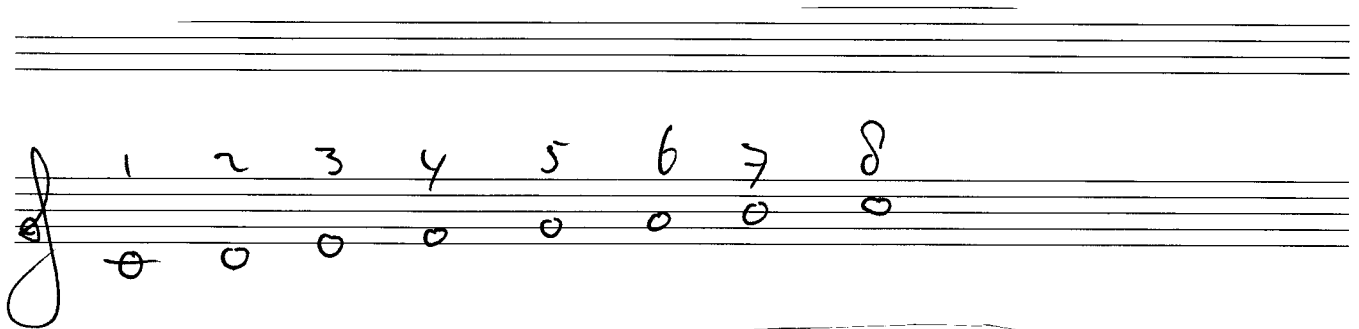
Jazzharmonie in het Ultrakort.

Een belangrijk aspect van jazzimprovisatie is het kunnen analyseren van akkoordschema's om bv. vast te kunnen stellen wat de geschikte toonladders zijn om te gebruiken. Het begrijpen van jazzharmonie is essentieel.

Om de opbouw van een akkoord te verklaren, dus uit welke noten die bestaat (ik noem dit 'spellen', zoals een woord spellen) gaan we altijd uit van de majeuretoonladder.

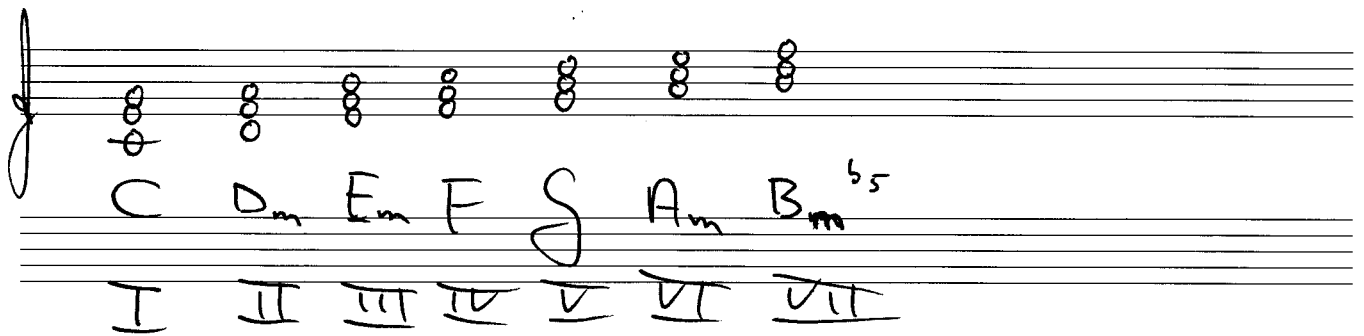
De do-re-mi toonladder, de toonreeks die bijna iedereen wel kan zingen.

Als voorbeeld nemen we de C toonladder omdat deze geen mollen of kruizen heeft. Dat leest lekker makkelijk.

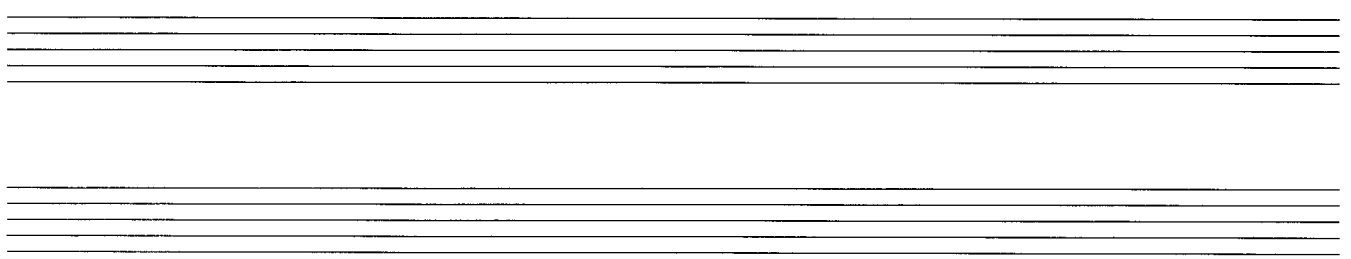

Een akkoord of harmonie is een samenklank die ontstaat door een opeenstapeling van tertsen. Wanneer een akkoord uit 3 tonen bestaat, spreken we van drieklank, bij 4 van vierklank, enz.

Wanneer we op elke toon van de C majeuretoonladder een drieklank bouwen, ontstaan de volgende drieklanken (let op de Romeinse cijfers):

Opmerking: als we de 2° stem van links naar rechts lezen is het nog steeds een C majeuretoonladder, alleen begint deze op de 3° toon (terts) van de ladder. Idem voor de 3° stem.

In jazz spelen we vooral 4-klanken. Passen we het principe toe van tertsen stapelen dan komt er op de 5^e toon (kwint) een 7^e toon (septiem). Dan ziet het er als volgt uit:

C^{Δ} D_{m7} E_{m7} F^{Δ} G_7 A_{m7} B^{ϕ}
 I^{Δ} II_{m7} III_{m7} IV^{Δ} V_7 VI_{m7} VII^{ϕ}

Δ = majeur 7 ϕ = mineur 7 mol 5
 (1, b3, b5, b7)

$\circ (A^{\circ})$ = Dim(-inished)
 (1, b3, b5, bb7)

Belangrijke Vaststelling:

Een toonsoort heeft maar 1 dominant-septiem akkoord nml. de 5^e trap (G7)

Er zijn talloze variaties mogelijk op deze klanken, zo heb je bv. een A_{m}^{Δ} maar in essentie blijft het een A-mineur akkoord, de Gis (majeur-septiem vanaf A) is meer een klankkleurtoevoeging. De afstand van de 1^e (grondtoon) tot de 3^e (terts) toon bepaald of het een majeur of mineur akkoord is. Dit geldt ook voor toonladders, de afstand van de 1^e tot de 3^e toon bepaald of het een majeur of mineurtoonladder is.

Een blues in C kunnen we in Romeinse cijfers opschrijven:

I C | IV F | I C | I C
 IV F | IV F | I C | I C
 V G | IV F | I C | V G

Echter, de klankleur van blues is dat er dominant-septiem akkoorden worden gespeeld, dus krijgen we C7, F7 en G7.

C₇ = C, e, g, bes F₇ = F, A, C, es

I₇ C₇ | IV₇ F₇ | I₇ C₇ | I₇ C₇
 IV₇ F₇ | IV₇ F₇ | I₇ C₇ | I₇ C₇
 V₇ G₇ | IV₇ F₇ | I₇ C₇ | V₇ G₇

Theoretisch gezien belanden we nu op een 'oneffenheidje' want de noten Bes en Es zitten niet in de toonladder van C en zijn dus niet ladder-eigen. Strikt genomen behoort een C₇ helemaal niet tot de toonsoort C en een F₇ ook niet.

Als we naar de **Belangrijke Vaststelling** kijken dan heeft elke toonsoort maar 1 dominant-septiem akkoord. Dus als we gaan rekenen dan is C₇ de 5^e trap van F en F₇ is de 5^e trap van Bes. Dit is echter een over-analyse van een bluesschema dus voor het gemak zeggen we dat C₇ de 1^e trap van C is en F₇ de 4^e trap van C.

De variant in C mineur. Hier gaan we uit van de C natuurlijk mineur toonladder. Ook wel de Eolische toonladder genoemd, in Engels: natural minor/Eolian mode. Als je vanaf de 3^e trap leest zie je dat het eigenlijk de majeur trappenreeks is van Es!

C mineur

In jazz wordt de 5^e trap meestal als een dom.7 akkoord, dus zoal in C majeur. We gaan dan uit van C harmonisch mineur:

De 5 trap in C mineur wordt dan een G7 met toevoegingen als mol 9, kruis 9, mol 13 e.d.

In jazz standards wordt majeur en mineur door elkaar gebruikt.

Dus een 2-5-1 in C mineur is eigenlijk $D\phi G7^b9 C m7$ maar kan ook oplossen in $D\phi G7^b9 C^b$

De akkoorden staan allemaal in de grondligging genoteerd (1,3,5,7), dit is puur theoretisch. De praktijk is dat een pianist of gitarist allerlei omkeringen speelt.

In de jazz zie je veel toevoegingen op akkoorden bv. een 9, mol 9, 6, 11, 13, #11 enz. Dit zijn toevoegingen of alteraties. Een 9^e toon op een C7 (in toonladder C majeur is dat een D) is een toevoeging, een mol 9 (in toonladder C majeur is dat een Des) is een alteratie want Des is niet laddereigen van C.

Een 9^e toon op G7 (A) is een toevoeging, een mol 9 (As) een alteratie want As is niet laddereigen van G majeur.

Toevoegingen en alteraties beredeneer je het beste van het betreffende akkoord (verticale analyse) dus niet het akkoord eerst verklaren in welke toonsoort het staat (horizontale analyse).